

L'artista Lucian Freud, nèt de Sigmund Freud, va pintar Kate Moss despullada i embarassada l'any 2002. La casa de subhastes Christie's va vendre el quadre per més de sis milions i mig d'euros

'Nu 2002', de Lucian Freud (2002)

La psicoanàlisi de Freud sota el microscopi actual

SIGMUND FREUD (MORÀVIA, 1856 - ANGLATERRA, 1939) ha sigut un dels grans pensadors de finals del segle XIX i principis del XX, una figura cabdal de la cultura contemporània. En el seu afany per intentar comprendre la conducta humana, va obrir un camí en l'estudi de la consciència i l'inconscient. Possiblement el seu mèrit més important ha sigut prestar atenció als problemes de salut mental i voler-los acostar a l'àmbit clínic, quan la medicina encara els percebia ben de lluny i els entenia poc. Les seves propostes, però, van ser molt controvertides, i encara ho són avui. Fins i tot entre les persones que estudien el cervell i la ment humana o que apliquen aquests coneixements en la pràctica clínic, encara hi ha desacords profunds pel que fa a la seva validesa i utilitat. Per a alguns, va ser un gran científic que va descobrir importants *veritats* sobre la psicologia humana; per a d'altres, va ser un filòsof visionari que va replantejar la natura humana, malgrat que les seves hipòtesis no es puguin qualificar de científiques i moltes hagin sigut rebutjades per la neurociència moderna.

Per als profans en la matèria, el nom de Freud s'associa amb la psicoanàlisi i les pulsions del sexe. De manera molt resumida, la seva contribució més significativa va ser formular el concepte de l'inconscient. Va proposar que la ment es divideix en nivells (l'allò, el jo i el superjò), i que hi ha pensaments que circulen per sota la —

per Cervell de Sis, un col·lectiu format per especialistes en medicina, biologia, neurologia, psiquiatria i psicologia; David Bueno, doctor en biologia; Enric Bufill, neuròleg; Francesc Colom, doctor en psicologia; Diego Redolar, doctor en neurociències; Xaro Sánchez, doctora en psiquiatria, i Eduard Vieta, doctor en psiquiatria

LA IMPORTÀNCIA DE DIR-SE FREUD

Malgrat que són originaris d'Àustria, la persecució de jueus durant la Segona Guerra Mundial – quatre germanes de Sigmund van morir en camps de concentració – va obligar la família Freud a emigrar. El pare de la psicoanàlisi va haver d'abandonar Viena i volar a Londres el 1938: el va acompanyar en la seva fugida la seva filla Anna (1895-1982), també psicoanalista. L'arquitecte Ernst Ludwig (1892-1970), quart fill de Sigmund Freud, no va esperar tant i va traslladar-se a la capital britànica el 1933. Els seus fills van créixer allà i dos d'ells van adquirir molta fama: el pintor Lucian Freud (1922-2011) i l'escriptor i polític Sir Clement Freud (1924-2009). Si seguim descendint en la genealogia dels Freud, trobem més branques que traspuen talent. Tres dels fills de Lucian han excel·lit en les seves professions: Annie Freud (1948) és poeta; Bella Freud (1961), dissenyadora de moda, i Esther Freud (1963), escriptora. Pel que fa als plançons de Clement, la seva filla Emma Freud (1962) ha participat en el guió d'èxits com *Quatre bodes i un funeral*.

Annie Freud

consciència, especialment pel que fa al sexe (que ell anomenava eros) i la destrucció (tàtanos), de manera que no som totalment conscients de tots els nostres pensaments i sovint actuem per raons que no tenen res a veure amb el que pensem. Els somnis li proporcionaven el millor exemple de l'inconscient, i per arribar-hi i actuar-hi va desenvolupar el mètode psicoanalític.

De vegades es comenta que els avenços recents en neurociència abonen algunes de les propostes de Freud, però les seves hipòtesis, donades com a ciència, ensopeguen fàcilment si se'n fa un examen minuciós. Inicialment aspirava a aplicar el mètode científic a la comprensió de la conducta humana; els seus treballs inicials sobre l'ús clínic de la cocaïna, que ell mateix consumia i a la qual era addicte, indiquen que coneixia les claus de la recerca científica. Però el nivell de profunditat amb què volia entendre els mecanismes de la ment humana no era abastable amb la metodologia i els mitjans disponibles en el seu temps, de manera que, conscientment, va tirar pel dret i va abandonar la prudència, la parsimònia i la meticulositat que exigeix la ciència, i en els seus treballs no va aplicar mai el mètode científic. Deia: "Alguns estudiosos de la ment humana es passen tota la vida netejant-se les ulleres per veure-hi bé i s'obliden de posar-se-les", una frase que malauradament encara és certa avui. Llàstima que les dreces, sovint, tampoc porten enlloc, o fan que ens perdem i ens costi recuperar el bon camí. Fins i tot va mentir pel que fa als suposats bons resultats aconseguits amb alguns o molts dels seus pacients.

"Alguns estudiosos de la ment humana es passen tota la vida netejant-se les ulleres per veure-hi bé i s'obliden de posar-se-les"

S. FREUD

THE THINGS WE DO

There are many things I ought to do
and I'd do them if it wasn't for Le Pevroque,
the tiny cinema where stark tales of sex and death
beguiled me on so many rainy afternoons
on the velvet pointillism of the screen.
I have tried to have a system,
and I do have one or two;
on the cover of this notebook, I have written
Only Poetry. I have stamps. I have a plan
for a display of streptocarpus on your window sill.
Each day their graceful sufficiency will underline
the things we do, the catalogue of our intentions.
*Poema inclòs al recull 'The best man that ever was',
d'Annie Freud (2007)*

El seu biògraf i deixeble, Ernest Jones, va escriure que Freud no estava interessat en l'aproximació científica al coneixement i que menyspreava l'exactitud i les definicions precises. Fins i tot, segons un assaig publicat el 1995 per l'historiador de la cultura Richard Webster, tenia una personalitat de tipus messiànic que li va fer creure que podia donar forma de ciència a la psicoanàlisi sense utilitzar el mètode científic. Per això la psicoanàlisi no pot ser considerada una ciència, sinó una pseudociència. No deixa de ser sorprenent, però, que malgrat que successius estudis han anat refutant moltes de les asseveracions de Freud, la psicoanàlisi, com altres pseudociències, resisteixi l'embat de l'evidència científica, i continuï tenint una gran popularitat i fins i tot credibilitat. Segons Webster, el pensament occidental va adoptar aquestes idees i les ha fet perdurar fins ara perquè reforcen –o fan de succedani a– les teories dualistes de ment i cos, pròpies de la tradició judeocristiana. Segons els científics més crítics, la psicoanàlisi ha retardat notablement l'avenç científic pel que fa al coneixement del cervell i del seu producte funcional, la ment.

No obstant això, encara que en molts aspectes la psicoanàlisi sigui obsoleta i no se sostingui científicament, quan va ser proposada per Freud va aportar una nova dimensió a la comprensió de la conducta humana. Fins i tot alguns aspectes com els mecanismes de defensa o repressió, el malestar pels impulsos no satisfets, la projecció, la capacitat d'autoengany i la importància dels factors inconscients, la sexualitat i l'agressivitat, sí que han mantingut certa vigència. El principal problema de la psicoanàlisi i les seves múltiples versions, algunes de les quals defensades per psicoanalistes més freudians que Freud, és la seva ineficiència terapèutica. El coneixement psicoanalític pot resultar útil per entendre millor les dinàmiques interpersonals i es pot fer servir en l'entrevista psiquiàtrica, però resulta inoperant per al tractament de malalties mentals, especialment en patologies greus. Hi ha elements de psicoteràpia dinàmica que poden ser útils per ajudar persones amb problemes menors o amb desig d'introspecció, però quan es tracta de trastorns mentals greus, els abordatges vigents amb utilitat terapèutica són de tipus cognitiu-conductual.

Com s'ha dit, Freud va partir de l'inconscient com a determinant de la conducta, modulada per les experiències en etapes inicials i crítiques del desenvolupament, el qual sepultava la consciència, i per poder-hi arribar va desenvolupar el mètode de la psicoanàlisi. Actualment els estudis en neurociència han demostrat que la consciència és un estat unificat de la ment, subjectiu i qualitatiu, que ens proporciona la capacitat d'interpretar el món i de reaccionar-hi. Fins i tot es poden estudiar els correlats i les causes cerebrals d'aquesta consciència, i s'identifiquen les estructures i dinàmiques neurals que la fan possible. Tanmateix, però, ¿podrem arribar a entendre-la en si mateixa? Científics com el catedràtic de psicobiologia Ignacio Morgado suggereixen que la capacitat cerebral de l'ésser humà per entendre la naturalesa de la ment conscient evolucionarà quan noves condicions o desafiaments ambientals facin veritablement necessari aquest enteniment. Encara que també pot ser que, llavors, sorgeixin noves i difícils qüestions que podrien ser el preu que hauríem de pagar per aquesta capacitat. El futur és obert, potser més que la consciència. ■

KEYSTONE PICTURES/EFE

Sigmund Freud